Registratienummer: **45460** / 45463

Raadsvoorstel

Datum vergadering:	14 december 2023
Agendapunt:	7
Onderwerp:	Vaststellen Groenstructuurplan 2023 Vaststellen van de 4e begrotingswijziging 2024
Portefeuillehouder:	wethouder Marius Tielemans

Heesch, 24 oktober 2023

Inleiding

Het opstellen van het Groenstructuurplan was één van de actiepunten die voortvloeide uit het Bomenbeleidsplan. Een goed Groenstructuurplan is nodig om te anticiperen op alle ontwikkeling die zich nu voordoen zoals klimaatverandering, afname van biodiversiteit en (met name sinds de coronapandemie) de roep om meer mogelijkheden groen en natuur waarin men kan recreëren.

De Omgevingsvisie vormt een belangrijke paraplu boven het Groenstructuurplan. Daarom heeft het proces van het Groenstructuurplan voor een groot deel gelijk op gelopen met het proces van de Omgevingsvisie. Er ligt nu een Groenstructuurplan dat naadloos aansluit op de Omgevingsvisie. In de eindfase lopen de processen een beetje uit elkaar:

- De ontwerp-Omgevingsvisie is behandeld in de commissie RZ op 13 september 2023 en na behandeling door de raad ter inzage gelegd. Tijdens diezelfde avond is de 80-procentsversie van het Groenstructuurplan opiniërend besproken door de commissie RZ.
- Het Groenstructuurplan leggen wij nu aan u voor omdat hier ambities in zitten die uitwerking behoeven in uitvoerings- en beheerplannen. De middelen daarvoor moeten worden meegenomen in het proces van de kadernota dat al in januari 2024 wordt opgestart.

Wij vragen u het Groenstructuurplan vast te stellen. Wij voegen een aantal bijlagen bij ter informatie. Deze zijn weliswaar niet ter vaststelling maar geven u inzicht in de maatregelen en kosten die voort kunnen vloeien uit dit plan en daarmee impact hebben op de begroting waar u op een ander moment in de P&C cyclus over gaat beslissen.

Voorstel

1. Het Groenstructuurplan vast te stellen met daarin de belangrijkste speerpunten:
   - We willen onze kernen leefbaar houden door te zorgen voor voldoende kwalitatief openbaar groen
   - We willen dat openbaar groen bijdraagt aan identiteit, beleving en oriëntatie in de hele gemeente
   - Wij willen dat openbaar groen meer bijdraagt aan het herstel en versterken van de biodiversiteit en dat de waarde van openbaar groen voor insecten, vogels en kleine zoogdieren in de komende jaren toeneemt
   - Wij willen dat het openbaar groen gelegenheid biedt aan recreëren, ontspannen en ontmoeten zodat het bijdraagt aan een gezonde leefomgeving

- Wij willen openbaar groen inzetten als natuurlijk middel om de gevolgen van klimaatverandering (hitte, wateroverlast, droogte en overstromingen) te verminderen
- We willen het goede voorbeeld geven, ons verhaal duidelijk uitdragen, en anderen inspireren en stimuleren om ons hierin te volgen

2. Eenmalige maatregelen ter grootte van € 329.000,-- uit het uitvoeringsprogramma 2024 op te pakken en deze uit de stelpost extra middelen meicirculaire 2022 te dekken.
3. De overige benodigde middelen voor integrale afweging mee te laten nemen in de kadernota 2025-2028.

Argumenten

1.1 De ambities en speerpunten van beleid zijn een directe uitwerking van de Omgevingsvisie

Het is belangrijk dat de ambities uit de Omgevingsvisie worden omgezet in een handelingsperspectief zodat we daadwerkelijk resultaten gaan behalen. Het Groenstructuurplan biedt dat handelingsperspectief. Het richt zich hoofdzakelijk op de wijze waarop wij met ons openbaar groen om gaan. Daarnaast laat het ook zien hoe wij derdepartijen, zoals inwoners en ondernemers, stimuleren om ons goede voorbeeld te volgen. En hoe wij samenwerken met andere partijen (zoals buurgemeenten en terreinbeherende organisaties) om onze doelen te bereiken

1.2 De actuele situatie, trends en ontwikkelingen noodzaken tot maatregelen

Steeds meer ervaren we de gevolgen van klimaatverandering. Wateroverlast, hittestress en verdroging zijn grote problemen voor onze inwoners, ondernemers en agrariërs. Wereldwijd gaat de biodiversiteit achteruit, wat een bedreiging vormt voor ons welzijn en onze voedselvoorziening. We kunnen niet de ogen sluiten voor de ontwikkelingen die in hoog tempo op ons af komen. Het groenstructuurplan laat zien hoe wij hierop kunnen acteren door de juiste omgang met groen.

1.3 Uit alle participatie blijkt dat er grote behoefte is aan een duidelijke koers op het gebied van groen

De participatie van Omgevingsvisie en Groenstructuurplan heeft grotendeels gelijk op gelopen. Bij beiden bleek dat er vanuit de samenleving een grote behoefte bestaat aan meer groen en natuur. Maar ook aan een realistische insteek die recht doet aan de Bernhezer situatie. Dat heeft vorm gekregen in uitgangpunten zoals een groennorm van 20% (20% van het totale projectgebied moet openbaar groen zijn; de overige 80% is voor uitgeefbaar terrein en mobiliteit). Ten aanzien van groenbeheer is het uitgangspunt gekozen om nuchter, sober en doelmatig te werken. We onderhouden ons groen 'gewoon goed'. In het Groenstructuurplan sturen we aan op een pragmatische werkwijze waarbij wij middels ecologisch verantwoorde aanleg en beheer de voorwaarden scheppen voor het vestigen van diverse soorten flora en fauna.

1.4 Opmerkingen van de raadswerkgroep en commissie RZ zijn in het Groenstructuurplan verwerkt voor zover dat mogelijk was

De raadswerkgroep is geconsulteerd tijdens het proces van opstellen van het plan. Tijdens de commissie RZ kwamen enkele onderwerpen meerdere keren terug:

- Participatie; we laten inwoners meedenken tijdens planvorming, binnen de kaders die wij stellen. Dit om te borgen dat we de algemene maatschappelijke doelstellingen overeind houden. Participatie in beheer en onderhoud stimuleren we niet actief maar faciliteren we wel. We vinden het belangrijk dat initiatieven van onderop komen. En dat het aanbod van participatieprojecten voldoende begeleiding vanuit onze organisatie kan krijgen. Om dat in goede banen te leiden stellen we een soort menukaarten op, waaruit blijkt welke vormen van participatie er bestaan in onze gemeente, en wat inwoners dan van de gemeente mogen verwachten.

- Monitoring; monitoring op soortniveau door een professionele organisatie vergt enorm hoge middelen. Hoewel het heel waardevolle informatie op kan leveren, vinden wij dat deze investering niet in verhouding staat tot het doel dat wij willen bereiken. Indien vrijwilligers zich melden om soorten te inventariseren zullen wij dit zeker toejuichen.
- Spanningsveld groennorm-betaalbaar wonen: In het Groenstructuurplan is een mogelijkheid voor het college opgenomen om af te kunnen wijken van de noodzaak tot fysieke groencompensatie. Een financiële compensatie wordt dan geregeld binnen de Nota kostenverhaal.
- Bomen aanplanten en vervangen: Tijdens alle participatiemomenten is veelvuldig gevraagd om behoud of, liever nog, toename van het aantal bomen. Behoud van het huidig areaal bomen betekent dat jaarlijks voor 500K aan bomen moet worden vervangen. Dat lijkt irreëel. Zowel vanuit financieel als praktisch oogpunt. We gaan wel op zoek naar mogelijkheden om meer bomen in bossen, parken of plantsoenen aan te planten. De (gedeeltelijke) vervanging van laan- en parkbomen is uitgewerkt in een memo in de bijlagen. Dit uitgangspunt wordt meegenomen in het uitvoerings- en dekkingsplan.
- Inzet natuurbeheerder: Door de commissie zijn diverse vragen gesteld over de inzet van de natuurbeheerder. Feitelijk is sprake van een project waarbij we in een periode van drie jaar de omschakeling van regulier groenbeheer naar ecologisch groenbeheer gaan organiseren. Dit vergt maatwerk en specialistische kennis. We zoeken één of enkele partijen die ons helpen om het gewenste beheer in te regelen. Na drie jaar evalueren wij dit project.

2.1 Door in 2024 te starten met een aantal werkzaamheden geven we een duidelijk signaal af dat we het Groenstructuurplan actief ter hand gaan nemen
Het Groenstructuurplan is ambitieus en geeft concreet invulling aan een aantal bestuurlijke ambities. Dit pakket aan maatregelen geeft de start van het uitvoeringsprogramma een flinke impuls. Met name de vergroening van de centra in Vorstenbosch en Loosbroek en enkele woonwijken worden duidelijk gezien door de inwoners. Met de bewustwordingscampagne gaan we veel doelgroepen bereiken.

2.2. De stelpost kan worden ingezet voor incidentele uitgaven:
In de begroting 2024 beschikken we over een stelpost die voortkomt uit de extra middelen van de meicirculaire 2022. We hebben deze buffer ingesteld met het oog op de toekomstige negatieve begrotingsresultaten. We kunnen hierover incidenteel beschikken.

Voor het opstarten van incidentele maatregelen uit het groenstructuurplan gaan we hiervoor € 329.000 besteden. We leggen u dit voor in verband met het feit dat aanwenden van deze post niet aangeduid is.

Uitwerking Groenstructuurplan 2024: dekking vanuit incidentele middelen	
Opstellen vergroeningsplan	25K
Opstellen kansenkaart boomaanplant	10K
Pilot bestrijding aziatische duizendknoop	15K
Ontwikkelen bewustwordingscampagne	20K
Uitwerken menukaarten samenwerken aan groen	5K
Communiceren over vergroening gemeentehuis	4K
Deelproject vergroening wijken in 2024	100K
Deelproject vergroening centra Loosbroek en Vorstenbosch in 2024	125K

Opstellen Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) bijdrage vanuit groen (rest volgt vanuit GRP)	25K

3.1 Door aanvullende uitvoering mee te nemen met de volgende kadernota kan dit integraal worden afgewogen

De uitwerking van het groenstructuurplan vraagt nog om aanvullende middelen. Een gedeelte van de gewenste maatregelen zijn nog niet verankerd in de begroting. Bij de meerjarenbegroting 2025-2027 zijn deze weliswaar wel ter kennisname gebracht, maar nog niet gehonoreerd. De (geactualiseerde) kadernota 2025 zorgt dat op basis van een integrale afweging keuzes gemaakt kunnen worden.

Onderstaande kosten zijn indicatief en kunnen nog wijzigen voorafgaand aan de kadernota.

Kadernota 2025-2028 – eenmalige maatregelen / projecten	
Project vergroening wijken in de periode 2025-2027	1200K
Project omschakeling naar ecologisch beheer in de periode 2025-2027	150K

Voor bovenstaande projecten zoeken we bovendien naar aanvullende financieringsmogelijkheden zoals bijvoorbeeld de regiodeal, klimaatgelden, SNL-gelden, duurzaamheidsgelden enzovoorts. Daarnaast gaat het groenfonds mede zorgen voor dekking van de vergroeningsmaatregelen. De opzet van het groenfonds wordt geregeld middels de nota grondbeleid.

In de beheerplannen zitten enkele uitwerkingen van ambities die rechtstreeks voortvloeien uit het Groenstructuurplan en meerkosten opleveren. Deze maatregelen kunnen een significante meerwaarde voor de biodiversiteit in onze gemeente opleveren. Deze meerkosten worden bij de integrale afwegingen bij de kadernota meegenomen. Deze kosten komen bovenop de huidige beheerkosten van groen die nu 2,2 miljoen bedragen. (openbaar groen in kernen en buitengebied, laan- en parkbomen niet meegerekend).

Kadernota 2025-2028 – structurele meerkosten t.b.v. biodiversiteit	
Ecologisch maaien alle bermen, meerkosten*	40K structureel
Ecologisch maaien alle niet-watervoerende sloten, meerkosten*	16,4K structureel
Bestrijding invasieve exoten	40K structureel
Bossen klimaatrobuust en recreatief aantrekkelijk (natuurbos, schapenbegrazing, veiligheid)*	30K structureel

* Inschatting kosten, exacte kosten blijken bij detailuitwerking beheerplannen

Kadernota 2025-2028 – structurele meerkosten boomvervanging	
Vervangen bomen **	100K structureel

** Onderbouwing kosten in de bijlagen. Dit bedrag is volgens de berekeningen onvoldoende om voldoende bomen te kunnen vervangen. We starten met een ophoging van 100K en monitoren de komende jaren welke effect dit bedrag heeft op het aantal bomen.

Risico's
De beoogde effecten van dit groenstructuurplan zijn afhankelijk van de beschikking over voldoende middelen die met de uitvoering gepaard gaan. Voor een deel nemen we de daarvoor benodigde middelen op in de volgende kadernota. Het honoreren hangt af van de integrale afweging in relatie tot de beschikbare begrotingsruimte.

Kosten en dekking
Bij het Groenstructuurplan is een uitvoeringsprogramma gemaakt. Dit is ter informatie bij dit raadsvoorstel gevoegd.

Voor de maatregelen waar middelen nodig zijn, volgen wij drie sporen:
1. Aanvullend incidenteel budget – verbonden aan dit raadsvoorstel
2. Fonds ruimte voor ruimte –
   We onderzoeken nog in hoeverre we nog financiering kunnen vinden.
3. Kadernota 2025-2028 – ter afweging door de gemeenteraad

Vervolg
We nemen de actiepunten uit het uitvoeringsprogramma op in de concernplannen en koppelen (detail)planning en resultaten terug via deze concernplannen. Het Groenstructuurplan en de groenstructuurkaarten hanteren we als toetsingskaders en ontwikkelrichting bij nieuwe plannen. De groenstructuurkaarten zijn ter informatie bij dit voorstel gevoegd.

Evaluatie
Wij monitoren de resultaten van het Groenstructuurplan op de volgende indicatoren:

<u>Doelstelling: toename hoeveelheid groen</u>
Prestatie-indicator 1 : Hoeveelheid openbaar groen per woning per wijk. (m2 en percentage)
0-meting: is opgenomen in het Groenstructuurplan. Zie de kleurentabel onder speerpunt 1: voldoende groen
Doel: de hoeveelheid openbaar groen per woning per wijk neemt toe.

Evaluatie eind 2026: We evalueren de volgende twee sturingsinstrumenten:
- Actieve vergroening: welke acties uit het vergroeningsplan zijn uitgevoerd?
- Inzet groennorm: in hoeverre voldeden ruimtelijke ontwikkelingen aan de groennorm, en waarom (niet)? Dit analyseren we op basis van de groenparagrafen die alle ontwikkelaars moeten leveren bij hun plannen.

<u>Doelstelling: toename biodiversiteit</u>
Prestatie-indicator 2: Verhouding cultuurlijke-natuurlijke beheertypen binnen het openbaar groen.
0-meting: is opgenomen in het Groenstructuurplan.
Doel: verhouding cultuurlijk:natuurlijk is nu 70:30 en moet naar 50:50

Evaluatie eind 2026: We evalueren de volgende twee sturingsinstrumenten:
- Beheertypen veranderen door middel van beheeringrepen (voorbeeld: gazon minder maaien --> gevarieerder vegetatie)
- Omvorming middels projecten uitvoeren om tot andere beheertypen te komen (voorbeeld: gazon --> inheemse struikbeplanting)

Prestatie-indicator 3: Natuurpunten volgens de natuurpuntencalculator, over het hele grondgebied van Bernheze als indicator voor de biodiversiteit.
0-meting: verricht in het kader van de Omgevingsvisie.
Doel: de natuurpunten moeten toenemen
Dit kunnen wij vijfjaarlijks aan u rapporteren.

Doelstelling: behoud identiteit door voldoende laanbomen
Prestatie-indicator 4: Aantal bomen
0-meting: 43.786 stuks bomen in 2023

Doel: Aantal bomen in de kernen gelijk houden (14.157 stuks). Aantal bomen in het buitengebied mag afnemen maar met behoud van structuren. Uitgangspunt is vooralsnog om het aantal bomen in het buitengebied terug te laten zakken tot uiterlijk de helft van het huidige aantal bomen (29.629 stuks).

Evaluatie eind 2026: we evalueren de ontwikkeling van het aantal bomen in relatie tot het beschikbare vervangingsbudget, de projectmiddelen en het groenfonds

De indicatoren hoeveelheid groen/woning/wijk en de verhouding natuurlijk:cultuurlijk kunnen wij jaarlijks aan u rapporteren middels de paragraaf kapitaalgoederen als onderdeel van de begroting en jaarrekening.

Bijlage(n): De bijlage(n) zijn digitaal beschikbaar

- Groenstructuurplan Bernheze 2023
- Uitvoeringsprogramma Groenstructuurplan 2024-2027
- Groenstructuurkaarten
- Legenda bij groenstructuurkaarten
- Uitwerking instandhouding huidige areaal laan- en parkbomen

Burgemeester en wethouders,

Peggy Hurkmans
secretaris

Antoine Walraven
waarnemend burgemeester